

محیط زیست در سبزترین شهر ایران

گفتگو با
علیرضا خسروی
شهردار لاهیجان

علیرضا گنجه خسروی زاده‌ی لاهیجان است و دارای دانشیایه‌ی مهندسی عمران. نخست ۴ سالی را در تهران با عنوان مهندس ناظر در بخش خصوصی به کار پرداخت، سپس به شهرداری پیوست و هشت سال تجربه‌ی کار در این زمینه را اندوخته دارد. آخرین سمت او معاونت شهرداری لاهیجان بوده است.

وظیفه‌شان این است که شهر را روزانه تمیز نگهدارند. و از پسماندها و نخاله‌های پاک ساختمانی بکنند. **فرهنگ** عوامل متعددی در ساختار مدیریتی هستند و شهرداری‌ها مستقیم به آن اشراف ندارند و نهادها و ارگان‌های دیگر کار آنها را انجام می‌دهند. در این زمینه بهتر است از همان ارگان‌ها سوال بشود. ما فقط ایرادها را انعکاس می‌دهیم.

- قضیه اینجا است که هر اتفاقی در شهر را از چشم شهردار می‌بینند. بنابراین شما را مسؤول حفاظت محیط‌زیست شهری می‌دانند. در هر نوع آلودگی شهری شما را مقصر می‌دانند. لاهیجان به علت قرار گرفتن در خاکهای بارآور و بارش فراوان یک برتری فیزیکی و زیست‌شناختی پدید آورده است یعنی شما این وضعیت را در شهری مانند کاشمر نمی‌توانید ببینید. شما از این فرصت طبیعی برای بهکرد محیط‌زیست شهری یا از آن چه کارهای انجام داده‌اید؟ در بُعدهای غیر اجتماعی می‌گوییم. یعنی در بُعدهای زیستی و طبیعی چه کارهای برای شهر انجام داده‌اید؟ (مثلاً برای جلوگیری از آلودگی رودخانه‌ی که در نزدیک شما است چه کار کرده‌اید؟)

- معمولاً شهرداری‌ها در قسمت رودخانه‌ها و بقیه مسائل نسبت به پاکسازی آن اقدام می‌کنند. و بعد اگر خود رودخانه آلودگی و مشکلی نداشته باشد. بستریایی برای استفاده‌ی

فرهنگ محیط‌زیست شهری برای شهروندان امروزی دارای خیلی اهمیت بسیاری است. روند زندگی امروزه با فناوری و در کنار زیست طبیعی درآمخته است و محیط‌زیست شهری سالم و ابعاد سه‌گانه آن (بعد فیزیکی، زیست‌شناسی و اجتماعی) را تحت تاثیر قرار داده است. تضمین یک زیست اجتماعی سالم کار مدیران شهری است. که شما جزو مدیران شهری هستید. در جایگاه یک شهردار با توجه به گستردگی مسائل زیست‌شهری تعریفی از محیط‌زیست شهری به دست دهید؟

- در بخش کار خود ما، مدیریت شهری که به صورت جامع در دست شهرداری‌ها نیست. مدیریت شهر شامل ادارات و نهادهای مختلفی است که با شهرداری‌ها همکاری می‌کنند. معمولاً شهرهای ما بخاطر سنتی بود نشان در زیرساختها به ویژه لوله‌های آب و فاضلاب با مشکل مواجه هستند. و پسایها سرازیر رودخانه‌ها می‌شوند. این کار یکی از نابسامانی‌های محیط‌زیست شهری است. بخش عمده‌ی که به شهرداری‌ها برمی‌گردد و زیست‌محیطی هم است، مربوط به احداث پارک‌ها می‌شود. که در آنجا روحیه افراد سالم‌سازی گردد. احداث پارک‌ها و نگاهداشت بافت‌های شهری و میدانی مناسب در شهر به حوزه‌ی مدیریت شهری کنونی شهرداری برمی‌گردد. نظافت و پاکیزگی شهر دومین عامل است. شهرداری‌ها

همگانی در حاشیه‌ی این رودخانه‌ها می‌سازند به طوری که به سیستم طبیعی آن رودخانه‌ها آسیب وارد نکند.

تولیا اگر می‌توانید موردی بگویید

- مادر قسمت ورودی شهر یک رودخانه داریم که تقریباً از وسط شهر می‌گذرد. منتها تمایل به غرب شهر ما است که بسیاری آلوده شده بود. ما تمام لجن‌ها و زباله‌ها و نخاله‌های که در طول سال‌های گذشته در آن ریخته شده بود را بیرون کشیدیم و کاملاً پاکسازی کردیم. رودخانه پاکیزه آماده شد و در حاشیه‌ی آن پارکی را احداث کردیم. امسال هم اولین سال بهره‌برداری از این مکان بود مسافرانی که به اینجا می‌آمدند راضی بودند.

طرح بعدی ما در حاشیه همین رودخانه تأمین و ساخت یک مجتمع تفریحی - ورزشی است.

تولیا با چه گستردگی؟

- در حدود ۲ هکتار. مهم این است که ما می‌خواهیم کار اجرایی در آنجا انجام بدهیم و بتوانیم از این رودخانه استفاده کنیم. و مردم از حاشیه‌ی زیبایی این رودخانه بهره ببرند. منتها آلودگی وجود دارد فاضلاب شهری و روستاهایی که به این رودخانه می‌ریزد ما را نگران می‌کند این آلودگی نمی‌گذارد که پذیرای مردم در حاشیه‌ی رودخانه باشیم. بنابراین فعلاً به همین جا بسنده کرده‌ایم که لایروبی داشته باشیم و پارکی که بود را پوشیدیم که مردم در کنار رودخانه نروند.

در بخش دیگر شهر کوهی داریم که به شیطان کوه معروف است و بنا به محیط جنگلی که دارد ما در دامنه‌ی آن کوه تفرجگاهی ساختیم. برای این که مردم آن محیط را آلوده نکند وسایلی را که حفظ محیط‌زیست می‌کند مانند سطل‌های زباله‌های مخصوص یا همین منقل‌های طبیعی (باربیکیوها) را در این تفرجگاه قرار دادیم، محیط را نورپردازی کردیم تا مردم فقط در آن محیط تجمع کنند. و اگر زباله‌ی دارند در همان مکان بریزند تا بتوانیم سریع جمع‌آوری کنیم.

اینها معمولاً تمهیداتی است که شهرداری‌ها برای جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست و آسیب‌هایی انجام می‌دهند که مسافران نوروزی یا همشهریان خودمان ایجاد می‌کنند. ما معمولاً کاری می‌کنیم که گردشگران در یک جا تجمع کنند و ما بتوانیم بهتر پشتیبانی کنیم.

تولیا بی‌گمان شما می‌خواهید این محیط‌زیست شهری و

سبز لاهیجان را خوب نگهدارید. هنگامی که موقعیت‌های طبیعی قوی باشد، جایگاه طبیعی آن شهر برای محیط‌زیست اجتماعی هم زمینه‌ی خوبی فراهم می‌کند. یعنی اگر شما در یک شهر کویری بخواهید میدانی را بسازید باید هزینه‌ی

سنگینی را بکنید تا فقط سایه‌ساری را درست کنید. در حالی که در شمال این کار به طور طبیعی وجود دارد. درباره فضای اجتماعی یا همگانی شهری چه کاری در داخل شهر انجام شده است؟ (میدان‌ها، پیاده‌روها و... چه کرده‌اید؟)

- لاهیجان از قدیم هفت محله داشته. در این هفت محله ما از قبل میدانگاه‌های داشتیم و از آنها بهره‌برداری می‌شد. بافت قدیم این محله‌ها حفظ شده است. ما شروع کردیم به ترمیم همان بافت‌هایی که از پیش بوده.

تولیا از چه کسی کمک گرفتید؟

شهرداری انجام داد.

تولیا یعنی سازمان میراث فرهنگی کمک نکرد؟

فعلاً در حال حاضر از میراث فرهنگی کمکی نداشتیم به صورت فیزیکی ولی از لحاظ مشاوره‌ی خیلی کمک کرده‌اند. و متوجه این کار هستند. راهنمایی می‌کنند و ما هم راهنمایی آنها را می‌گیریم. از یک محله شروع کردیم و قصد داریم به تمام محله‌های قدیمی هم تعمیم بدهیم. و آنها را به حالت اولیه‌ای که بوده است زنده کنیم. حتی بازارهای سنتی را دوباره احیا خواهیم کرد. چند مرحله کار روی آنها انجام شده بافت‌های آنان را ترمیم کردیم و در حاشیه‌ی این محلات، محلاتی بودند که بافت‌های قدیمی در آنها بودند ما پارکینگی را برای ماشین‌ها درست کردیم تا مردم بتوانند بهتر در آنجا آمد و رفت کنند.

تولیا الان محیط‌زیست شهری لاهیجان را چه عواملی بیشتر تهدید و زیر فشار قرار می‌دهد. و واکنش شهروندان در برابر این تهدیدها چگونه است؟

در حال حاضر معضلی که در شهر داریم همان قضیه‌ی فاضلاب‌های سنتی خود شهر و نهرهای و رودخانه‌ها در حاشیه غربی که وجود دارد. که به صورت معضلی درآمد است و اگر تمهیدات لازم صورت نگیرد، فکر می‌کنم همه چیز را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. و کمک، حساسیت مردم را نسبت به آلودگی‌های که وجود دارد، تشدید می‌کند. می‌بینند رودخانه آلوده است باز هم زباله‌ها و نخاله‌ها خودشان را در داخل رودخانه می‌ریزند و بیشتر به حساسیت خود می‌افزایند. معضل دومی که وجود دارد این است که نمی‌دانند این درختی که در خانه‌هایشان است چه نوع درختی است و بدون گرفتن مجوز از شهرداری درخت‌ها را قطع می‌کنند. این کار فرهنگ سازی لازم دارد و ما باید به مردم بگوییم این کارها بهتر است با مجوز انجام شود.

تولیا برای نگهداشتن یک محیط‌زیست شهری و بهبود آن در برابر آلاینده‌های پر شمار که شما یکی از آنها را گفتید. یکی

از آلاینده‌های که الان خیلی به چشم می‌خورد پلاستیک است. حال با این آلاینده‌های پرشمار که در شهرها است واقعاً یک شهردار چه برنامه‌های می‌تواند داشته باشد و شما چه کارهای می‌توانید انجام دهید، با این مدت کوتاهی که شما بر سر کار هستید؟ کار محیط‌زیست یک کار مداوم و پی در پی است. آیا در همین یک دوره‌ی کوتاه یک شهردار می‌تواند برنامه‌ریزی منطقی و شجاعانه داشته باشد.

– با توجه به امکانات مالی شهرداری درباره‌ی هزینه‌ی کیسه‌های زباله و پسماندهایی که شما می‌بینید می‌باید جمع‌آوری و بهره‌برداری بکنیم. آن چیزی که در جامعه ما مرسوم است مراجعه مرتب به ما است می‌گویند این طلای کثیف است و می‌توانیم از آن بهره‌جویی و اشتغال‌زایی بکنیم. ولی عملاً با مطالعاتی که ما در این مجموعه انجام دادیم متوجه این مسأله شدیم که بهره‌گیری از این پسماندهایی که بشود بازیافت کرد بودجه‌ی عظیمی می‌خواهد و این در توان شهرداری‌ها نیست. مگر این که از جایی کمک بگیرند و به آنها بودجه تزریق بشود. الان مهمترین چیز حتی از خیلی از پروژه‌های عمرانی که در سطح کشور و استان اجرا می‌شود، این است که ما این پروژه‌ها را سازماندهی کنیم. به نظر من که شهردار یک منطقه ساحلی هستیم، بهترین چیز این است که ما پهنه‌ی ساحلی را یک پاکسازی اساسی کنیم و از روش و تکنیکی استفاده کنیم که زباله از ساحل دریای مازندران و حتی کوهستانی جمع شود. هر چه ما پل درست کنیم وقتی فرهنگ سازی و تکنیک لازم را نداشته باشیم مسافران وارد طبیعتی بشوند نمی‌توانند آن را حفظ کنند.

– فریبنا قصد نیست که آلاینده‌ها و پسماندها تولید بشود و شما با هزینه خیلی سنگین با این تولید شده مقابله کنید همانطوری که در مورد آن پس‌آب‌ها گفتید. مسأله قطع یا کاهش آن از میدا است. هنوز ما به سمومی که وارد این رودخانه می‌شود بی‌توجه هستیم. ما می‌خواهیم قبل از این که وارد رودخانه بشود آنها را کاهش دهیم.

– این چیزی که شما می‌گویید به مدیریت صنایع برمی‌گردد. و مربوط به شهرداری نیست. مثلاً مدیریت صنایع برمی‌گردد به بسته بندی، در قدیم پلاستیک‌ها نبوده. مردم اجناس را پاکت‌های کاغذی می‌ریختند و اگر آن پاکت‌های کاغذی باقی می‌ماند تجزیه می‌شدند.

– فریبنا شما در جایگاه یک شهردار وقتی طرح پروژه‌های شهری را ارائه می‌دهند. یک گزارش زیست محیطی باید به همراه داشته باشد که شما باید درخواست بکنید. اصلاً تاکنون چنین گزارش‌هایی را درخواست کرده‌اید؟ هر کارخانه‌ی که

– با توجه به امکانات مالی شهرداری درباره‌ی هزینه‌ی کیسه‌های زباله و پسماندهایی که شما می‌بینید می‌باید جمع‌آوری و بهره‌برداری بکنیم. آن چیزی که در جامعه ما مرسوم است مراجعه مرتب به ما است می‌گویند این طلای کثیف است و می‌توانیم از آن بهره‌جویی و اشتغال‌زایی بکنیم. ولی عملاً با مطالعاتی که ما در این مجموعه انجام دادیم متوجه این مسأله شدیم که بهره‌گیری از این پسماندهایی که بشود بازیافت کرد بودجه‌ی عظیمی می‌خواهد و این در توان شهرداری‌ها نیست. مگر این که از جایی کمک بگیرند و به آنها بودجه تزریق بشود. الان مهمترین چیز حتی از خیلی از پروژه‌های عمرانی که در سطح کشور و استان اجرا می‌شود، این است که ما این پروژه‌ها را سازماندهی کنیم. به نظر من که شهردار یک منطقه ساحلی هستیم، بهترین چیز این است که ما پهنه‌ی ساحلی را یک پاکسازی اساسی کنیم و از روش و تکنیکی استفاده کنیم که زباله از ساحل دریای مازندران و حتی کوهستانی جمع شود. هر چه ما پل درست کنیم وقتی فرهنگ سازی و تکنیک لازم را نداشته باشیم مسافران وارد طبیعتی بشوند نمی‌توانند آن را حفظ کنند.

پس باید ابتدا فرهنگ‌سازی کنیم و فنون لازم را اجرا کنیم. بعد این جاده‌ها را برای مردم بسازیم تا از طبیعت بهره‌برداری درست بکنند.

می‌خواهند بزنند باید گزارش زیست‌محیطی بدهند. بخشی از این گزارش باید به دست شما برسد که مثلاً بگویند این کارخانه چنین پیامدهای دارد؟

– ما از محیط زیست شهر خودمان و استان در ساخت این چنین کارخانه‌های استعلام می‌کنیم. گزارش را کسانی که می‌خواهند آن کارخانه را بسازند به دست توسط مشاوران خودشان تهیه می‌کنند و به محیط‌زیست می‌دهند و بعد از مطالعه‌ی اداره‌ی محیط زیست، مجوز را می‌گیرند. استعلام، به آنجا می‌رود و آنان پس از بررسی اگر که قانع شدند. در پاسخ استعلام به ما می‌گویند احداث این کارخانه در این مکان اشکال دارد یا ندارد.

شهرتیا آنها گزارش خودشان را می‌دهند شما به عنوان رئیس شهر چه نظری را می‌توانید بدهید.

– عرض کنم که جزو شرح وظایف اداری ما نیست. در شرح وظایف ما صدور پروانه‌های این چنینی نیست و ما فقط در حد استعلام از مراجعی که به ما اعلام می‌کنند، استعلام می‌کنیم. اگر که مدیریت شهری واقعی داشته باشیم، که نداریم. زیرا ما در حد سازمان هستیم و مدیریت شهری نداریم. و سازمانی هستیم که یک گوشه‌ی از کارهای شهر را انجام می‌دهد.

شهرداریها- شهری که شما در آنجا هستید یک موجود زنده است. و این موجود زنده را نمی‌توان بخشی مدیریت کرد و کسی که این رشادت را انجام می‌دهد خودش یک مدیر واقعی است. این گونه به نظر می‌رسد که او کسی جز شهردار نیست. و باید به گونه‌ای این کار را اعمال کند. شما نیرویی در اختیار دارید که به لحاظ فرهنگی می‌توانید در هر زمینه با آن کار کنید. برای حفاظت از محیط‌زیست شهری شما، شهر لاهیجان خود شخص شما یا شهرداری لاهیجان به چه درجه‌ی از مشارکت شهروندان قائل هستید و یا توانستید این مشارکت را جذب کنید و برنامه‌هایتان را اعمال کنید.

– یک شهردار یا یک شهرداری موقعی می‌تواند موفق باشد که بتواند مشارکت مردم را جذب کند. یعنی شهروندی که در داخل شهر است باید حس همکاری با شهرداری را داشته باشد و جز این شهرداری نمی‌تواند موفق باشد. شما می‌دانید که ما هر روزه بخش وسیعی از مسائل شهر را زیر پوشش قرار می‌دهیم. همین که شهروندان ما زباله‌ها را جمع‌آوری و در سطل‌های مخصوص نگهداری می‌کنند تا کارکنان ما برسند، این خود یک جور مشارکت است. و اگر این کار انجام نشود، کار، کارکنان ما دو چندان خواهد شد. ما با کمک شهروندان محیط‌زیست شهری را حفظ می‌کنیم. همین پارک‌های و مناطق جنگلی که در حاشیه‌ی شهر هستند اگر آنها با ما همکاری نداشته باشند، آسیب‌های زیادی را به محیط‌های که در آن می‌مانند، وارد خواهند کرد. ما صد درصد نمی‌توانیم از پس این خسارت شدید

برآییم. تنها با مشارکت مردم می‌توانیم در حفظ و نگهداری این مناطق می‌توانیم سهیم باشیم. در غیر این صورت اگر مشارکت شهروندی نباشد کارهای ما به چشم نمی‌آید. چون مساحت و حیطة‌ی این کارهای خیلی زیاد است و نمی‌توانیم همه جا مراقب باشیم تا ببینیم که چه کسی چکار می‌کند.

شهرتیا شما وقتی اطلاق شهروند می‌کنید تا چه سنی پایین می‌روید. منظوری این است که شما مشارکت را در تا حد دبستان‌ها هم می‌رسانید. یا نه؟

– مشارکت باید از دبستان شروع شود فرهنگ سازی انجام شود تا سن‌های بالاتر. یا هر کسی که به هر نحوی از شهر و محیط‌های شهری استفاده می‌کند. این مشارکت باید عمیق باشد. اگر بخواهیم از قشر خاصی کمک بگیریم باز هم این کار محدود می‌شود. اینقدر باید گسترده باشد که همه کمک کنند. – این مستلزم با خبر بودن آنها است. شما از چه وسیله‌ی اطلاع‌رسانی برای این شهروندان که با شما مشارکت می‌کنند. برخوردارید؟

– شهرداری‌ها عملکردها و روابط عمومی دارند و تراکت‌های را هم چاپ می‌کنند. ما هر ساله مثلاً روز سیزده داریم که "روز طبیعت" نام دارد این تراکت‌ها را پخش می‌کنیم و قبل از آن هم که تعطیلات نوروز است در شهر برای استقبال از مهمانان شهرداری مستقر می‌شود. حتی روابط عمومی بروشورهای را چاپ می‌کند و عملکرد خود شهرداری‌ها را که معمولاً سالی یکبار یا شش ماه یکبار چاپ می‌شود، به شهروندان می‌دهد و ما کاملاً به آنان توضیح می‌دهیم. بدین وسیله از آنان بابت این همکاری سپاسگزاری می‌کنیم و اطلاع‌رسانی لازم را انجام می‌دهیم. روزهای خاصی که مربوط به محیط‌زیست می‌شود دست نوشته، تراکت‌های یا بنرهای که در داخل شهر می‌زنیم از آنها می‌خواهیم که با ما مشارکت و همکاری داشته باشند.

شهرتیا آیا از داخل مدرسه‌هایتان (دبیرستان‌ها) گروه مشاور دارید، یا مثلاً از والدین که در جایی جمع بشوند و مسائل مربوط را برای آنان مطرح کنید. البته به صورت یک برنامه پیوسته.

– به طور مداوم این گونه برنامه‌ها را نداشتیم ولی به صورت مقطعی خودمان مراجعه می‌کنیم به مدارس و در قالب مسابقه از بچه‌ها می‌خواهیم نظراتشان را بیان کنند.

معمولاً هم این کار را می‌کنند و ما بررسی و نظرسنجی هم درباره آنها می‌کنیم. در بیرون از مدارس‌ها هم این کار را انجام می‌دهیم. در نشریه خاصی نداریم و در قالب روابط عمومی عمل می‌کنیم.

شهرتیا با سپاس از شما